

történő felvétele – várat magára. A folyamatos működéshez a finanszírozást – beleértve a gyakorlati képzés költségeinek fedezését is – állandó forrásokból kellene biztosítani. A szűkebb értelemben vett mesterségbeli fogások elsajátításán túl szükség lenne a megélhetést biztosító ismeretek átadására is. Mindenesetre annak megítéléséhez, hogy az itt szerzett képzettség mennyiben nyújt támaszt ezeknek a hátrányos helyzetből indult gyerekeknek az önálló életkezdéshez, egyelőre túlságosan kevés a tapasztalat.

Tót Éva

BELVÁROSI TANODA

A “Belvárosi Tanoda” Alapítvány egyéves felkészítő munka után, 1990 őszén kezdte meg működését. Az Alapítvány tevékenységének célja a 16–22 éves, középiskolákból kimaradt, kallódó fiatalok megkeresése, gondozása, képzése. E cél megvalósítása érdekében alakult meg a Belvárosi Tanoda, amely személyre figyelő módszerrel dolgozó, érettségig adó középiskola.

Kétéves működési tapasztalat után elmondható: a Belvárosi Tanoda tevékenységének lényege, hogy a minden más intézményből kiszorult, s ráadásul semmilyen képesítéssel sem rendelkező fiatalok számára személyre szóló életesélyeket fogalmazzon meg, velük közösen, s őket olyan pszichés és fizikai állapotba hozza – az érettségi idejére –, hogy esélyekkel élni tudjanak. Az itt dolgozók elsődlegesen segítő személyek, segítségük a diák életének minden területére kiterjed.

Meggyőződésünk szerint nincs “buta diák”, vagyis minden ember ért valamihez. Az iskolában dolgozó pedagógusoknak “csak” az a dolguk, hogy diákjaikkal együtt közösen gondolkozva megtalálják, ki miben és hogyan tudja érdeklődését, képességét leginkább fejleszteni. Ezek után ehhez a fejlődéshez kell az iskolának biztosítania a diák számára a lehetőséget, a megfelelő légkört.

Ezért felvételinél nem szempont az aktuális tudásszint vagy a hozott bizonyítvány(ok). A felvételi első lépése a jelentkező tájékoztatása az iskola működéséről, illetve tájékozódás az ő helyzetéről és elvárásairól. A két objektív feltétel – 16–22 éves életkor, elkezdett középiskola(ák) – mellett a Tanodába való felvétel esélyét *rászorultság* határozza meg. Ezen azt értjük, hogy a jelentkező képtelen lenne tanulmányait hagyományos módon működő iskolában folytatni, mert az átlagosnál nagyobb személyes odafigyelést igényel. A felvételi egy beszélgetés, amelyen részt vesz a Tanodát működtető stáb és a jelentkező, s a beszélgetés témája a felvételiző addigi életútja, tervei, elvárásai, jelenlegi helyzete. A felvételtől való döntést a felvételiztető stáb közösen hozza, a jelentkezőkről kapott ismeretei és szubjektív benyomásai alapján. A túljelentkezés 10–15-szörös évente. Felvételig minden év júniusában, az érettségi után kerül sor.

Az eddig érettségizettek közül 8 diák egy év alatt, 10 diák két év alatt szerezte meg az érettségi vizsgát. Nappali tagozaton 3 fő szerzett szakmunkás bizonyítványt, az egyéni tagozaton 6 fő rendelkezik szakmunkásvizsgával.

A 70 fős diákcsoport (40 fő nappali tagozat, 30 fő egyéni felkészüléstű tagozat) heterogén összetételű. Ez egyrészt abból fakad, hogy a középiskolából való kimaradás oka sokféle: viselkedési problémák, beilleszkedési zavarok, tanulmányi probléma a magas vagy túl alacsony követelményszint miatt, betegségek, életvezetési nehézségek, devianciák, krízishelyzetek, az iskolai normák és légkör el nem fogadása, zavaros családi háttér. Másrészt széles skálán mozog – és nem csak iskolatípustól függően – a hozott tudás. Gyakori az iskolai előéletekben a rövid idő alatt több iskolával, illetve iskolatípussal való próbálkozás, és ezáltal

az iskolai jellegű kudarcélmények halmozódása. Egységes jellemzők ugyanakkor: életvezetési zavarok; önismeret hiánya; önbizalom vesztett állapot; életesélyek és célok tisztázatlansága; tanulási képességek fejletlensége; szorongás teljesítményt elváró helyzetektől; tudásvágy; biztonságos felnőtt kapcsolat(ok) hiánya. Ezekre a problémákra próbál a Tanoda, mint ifjúsági segítő intézmény az 1–3 éves képzési idő alatt reagálni, s a fenti gondokra személyenként megoldást találni.

Az intézmény a következő munkacsoportokra tagolódik: nappali tagozat, egyéni felkészülési tagozat, klub (jelentkezők, érdeklődők számára), szeánsz (szülővel való kapcsolattartás céljára).

A kezdettől fogva működő 40 fős nappali tagozaton az iskolába járás mindennapos és kötelező (heti 30 óra, évi 35 hét). Az éves időbeosztásnál arra törekedtünk, hogy a munka- és szünet-periódusok harmóniát alkossanak. (Az átlag 8–10 hetes munkaperiódusokat, 2–3 hetes szünetek szakítják meg.) Az éves működés két munkamódrá oszlik: műhelymunkára és konzultációs-vizsga időszakokra.

A tagozatot 10 fős stáb (főállású tanárok) működteti. E stáb hetente (kb. 4 órás) megbeszélést tart, amelyen végiggondolja az iskola ügyeit, az összes diák aktuális helyzetét, s természetesen a tanárok helyzetét és problémáit is. A felmerülő kérdésekben megoldási stratégiákat dolgoz ki, vagy döntéseket hoz, amelyeket következetesen és egységesen képvisel a diákok előtt. A napi gyors, fontos és egyértelmű információáramlás érdekében ügyeleti naplót használ és ügyeleti rendszert működtet.

A stáb mindenféle értelemben mintacsoport: viselkedése, állapota és működése mindig meghatározza a diákcsoport működését is. Ezért nagyon fontos a stáb, mint csoport, s benne a személyek egyénenkénti folyamatos karbantartása, s az egymás közti nagyon intenzív és nyílt kommunikáció. A stáb és a benne dolgozó személyek legfőbb értéke a hitelesség (pl. a stáb tévedhet, de csak akkor, ha ezt nyíltan teszi, megosztva ezt a diákokkal és egymással is). Elsősorban a stábnak ez a fajta működése biztosítja, hogy a Tanoda a benne dolgozó tanárok számára is kellemes légkörű iskola, vagyis munkahely legyen, tehát az ő személyes igényeiket, fejlődésüket is ugyanúgy szolgálja, mint diákjait. E stáb tagjai főállásúak, feladatuk a tanítás és esetkezelés. Vagyis minden stábtag a tanításon kívül segítő párként (ld. később) is dolgozik.

A stáb mellett a nappali tagozaton óraadók dolgoznak (átlagosan: 10–15 fő), akik konkrét feladatot látnak el, általában heti rendszerességgel (pl. nyelvtanítás, fakultáció vezetés stb.).

A nappali tagozat működési módjának kulcsa az intenzív, közös munkán, elfogadáson, bizalmon és őszinteségen alapuló tanár–diák kapcsolat, a napi odafigyelés minden diákra, az “otthon-érzet”, a “családias légkör”.

Az egyéni felkészülési 30 fős tagozat jelenleg második tanévét kezdte meg. Itt az iskolába járás konzultatív rendszerben történik. A diákok minden tanárral külön egyeztetett mennyiségű órát vesznek, majd tudásukról vizsgákon számolnak be.

A tagozatot óraadókból álló, de állandó stáb működteti, főállású tagozatvezetővel. A diákoktól ez a tagozat önállóbb tanulást vár el, de támogatásuk, illetve segítségük módja s a személyre figyelés megegyezik a nappali tagozaton elmondottakkal. (A stáb itt kétheti rendszerességgel tart megbeszélést.)

Az érettségi vizsga a két tagozaton közös, s egy független vizsgabizottság előtt történik – de a Tanodában a dolgozók gimnáziumának érettségi rendszere szerint – az országos érettségi vizsgákkal egyidőben.

A Klub 1991 februárjában indult. Elindítását a Tanoda iránti tömeges érdeklődés indokolta. A Tanoda létezése és hírének terjedése tulajdonképpen feleslegessé teszi a tényleges megkereső munkát. Az érintett fiatalok nagy számban keresik meg folyamatosan egész évben iskolánkat, átlagosan heti 5–10 érdeklődő van. A klub célja az ő megtartásuk és gondozásuk.

A klub feladatai: megismerni az idejáró fiatalokat, és megismertetni őket a Tanoda működésével; személyre szóló megoldásokat találni aktuális problémáikra, élethelyzetükre a Belvárosi Tanodán belül vagy kívül (pl. átirányítás más intézményekbe); átmeneti helyzetükben támaszt adni (a klub heti két alkalommal, 3–3 órában rendszeresen működik); igények felmérése, folyamatos érzékelése.

A klub nyitott, látogatóit jelentkezők, érdeklődők, fel nem vettek és a Tanoda diákjai alkotják. A klubot egy erre a célra szerveződött stáb működteti (6 fő). A stáb feladata a klub működtetésén túl a jelentkezők helyzetének megismerése, adott esetben egyéni gondozásuk, a jelentkezők regisztrálása, továbbirányításuk vagy megtartásuk.

A szeánsz a szülőkkel való kapcsolattartás rendszeres formája. Ez kétheti rendszerességgel működő találkozást jelent, amelyen szülők, diákok és tanárok vehetnek részt, beszélgetnek személyes problémáikról. A beszélgetés minden alkalommal másfél órás, a Tanodában a diákokkal nem foglalkozó személy vezetésével, aki igény esetén, külön megállapodás alapján családterápiát is vállal.

A szülőkkel való kapcsolattartás más módja a szülő, illetve a diák segítő párjának találkozása, beszélgetéseik. A találkozást szinte minden esetben a szülő kezdeményezi, nem az iskola, mivel a Tanoda minden értelemben a diákokkal áll szerződéses viszonyban, a diák iskolai életének felelősségét nem hárítja a szülőre. A szülőknak elsősorban abban próbálunk segíteni e találkozásokkal, hogy képesek legyenek gyerekeik családról való leválását támogatni és feldolgozni.

A Tanoda működésének két szervesen összefüggő területe az esetkezelés és a tanulási program. A működés keretét a szabályrendszer és a tárgyszerkezet biztosítja.

Folyamatosan figyelemmel kísérjük és közösen feldolgozzuk a hozzánk járó fiatalok egyéni életútját, "életbajaikra", velük közösen keresünk megoldásokat, kiútakat. Ennek érdekében minden hozzánk járó fiatalért a tanárstáb egy tagja személyes felelősséget vállal. A diákoknak tehát egy segítőjük van, az a tanár, akiben a stábtagnak közül leginkább megbíznak, s akit a Tanodába való kerülésük után kiválasztanak. A tanároknak értelemszerűen több, évente változó számú "párjuk" van a diákok közül. A segítő kapcsolat formális megjelenése az órarendben az "egyénizés". Ez a hét "rituális" lezárása, segítő és diáktársa kettesben történő beszélgetése. E beszélgetés tartalmazza a diák heti munkájának értékelését, a vele történt (bármilyen jellegű) tanodai események megbeszélését, a következő heti feladatok kidolgozását, és amennyiben erre a diáknak igénye van, egyéb, iskolán kívüli problémái megbeszélését is.

Győrik Edit

LEHETŐSÉG ALAPÍTVÁNY

Az Újpesti Családsegítő Központ (ÚJCSAKÖ) a tradicionális szegény családok gondozására jött létre. A családok, akikkel napi kapcsolatba kerülünk, nyomorúságos körülmények között, diszkriminációt és hatósági regressziók sorozatát elszenvedve, folyamatos krízishelyzetben élnek. Tisztában vagyunk azzal, hogy tevékenységünk nem több a nyomor komfortosításánál, alig ajánlhatunk fel többet, mint szolidaritásunkat. Újra és újra ugyanazt a vért és ugyanazokat a kicsorduló könnyeket kell letörölnünk. Állandóan kerestük a szegénység meghaladásának eszközeit, ez szülte meg alapítványunk létrehozásának gondolatát. Szociális munkásként folyamatosan szembesültünk azzal a szakirodalomból is jól ismert ténnyel, hogy a régen hátrányos helyzetűnek, ma egyszerűen szegénynek mondott gyerekek az iskolában rosszul teljesítenek, egyre jobban lemaradnak. Sokan az általános iskolát sem végzik el, de továbbtanulásra végképp nincs esélyük. Tudtuk, hogy e tömeges